

3. Лазуткин В. А. Contra очередной общей теории бытия / В. А. Лазуткин // Русский миръ. Просветительский альманах. – 2000. – № 1. – С. 195–216.
4. Лифшиц Мих. Почему я не модернист? Философия. Эстетика. Художественная критика / Мих Лифшиц. – М. : Искусство – XXI век, 2009. – 615 с. – (Философские тетради).
5. Лобастов Г. В. Диалектика разумной формы и феноменология безумия / Г. В. Лобастов. – М. : Русская панорама, 2012. – 560 с.
6. Маркс К. Людвигу Кугельману, 27 июня 1870 / К. Маркс // Сочинения. Изд. 2. Т. 32. / К. Маркса, Ф. Энгельс. – М. : Политиздат, 1964. – С. 570–572.
7. Михайлов Ф. Т. О диалектике / Ф. Т. Михайлов // Избранное / Ф. Т. Михайлов. – М. : Индрик, 2001. – С. 156–182.
8. Хайдеггер Мартин. Парменид / Мартин Хайдеггер ; [пер. нем. А.П. Шурбелев]. – СПб. : Владимир Даль, 2009. – 283 с.
9. Хайдеггер М. Что зовется мышлением? / М. Хайдеггер ; [пер. с нем. Э. Сагетдинов]. – М. : Академический Проект, 2007. – 351 с.

Возняк Володимир, Заяц Тетяна. Роль діалектики в осмисленні істотності людського буття. Тема осмислення (тобто – введення в режим власне мислення як такого) людського буття ніколи не щезала із поля уваги філософської рефлексії. У наш час достатньо різко позначається проблема методології подібного осмислення. Це пов'язане як із гостротою антропологічних проблем у сучасному світі, так із спробами відкинути традиційні класичні методи мислення, такі, як діалектика, і замінити їх нібито «сучасними» (які на перевірку розумом видаються лишень частково-науковими). Стаття акцентує увагу а місці і ролі адекватної теоретичної діалектики (яку жодним чином не треба ототожнювати із горезвісним «діаматом») у розкритті основ та способів реалізації людського буття. Стверджується, що лише власне діалектична методологія є адекватною поставленому завданню, а новомодні частково-наукові методології демонструють повну нездатність віднести до неістинних форм здійснення буття людини.

Ключові слова: метод, методологія, діалектика, людина, людське буття.

Voznyak Volodimir, Zaietc Tetyana. The Role of Dialectics in Understanding the Significance of Human Existence. The comprehension question (that is, the introduction into the regime of proper thinking as such) of human existence has never disappeared from the field of attention of philosophical reflection. In our time, the problem of the methodology of this conception is quite sharply affected. This is due both to the acuteness of anthropological problems in the modern world, and to attempts to discard traditional classical thinking methods, such as dialectics, and to replace them with supposedly "modern" ones (which, at the discretion, are only partly scientific). The article focuses on the place and role of adequate theoretical dialectics (which in no way should be identified with the notorious "diamond") in revealing the basics and ways of realizing human existence. It is argued that only the actual dialectical methodology is adequate to the task set, while modern-day, part-scientific methodologies demonstrate the complete inability to relate to the untruthful forms of realizing human existence.

Key words: method, methodology, dialectic, man, human being.

Стаття надійшла до редколегії
11.10.2018 р.

УДК 165.316

Сергій Возняк

Ейдетичне споглядання у становленні культурної комунікації та соціокультурної ідентичності

Проведено філософський аналіз сутності ейдетичного споглядання як фундаментального гуманітарного світовідношення, яке є механізмом взаємозв'язку культурного суб'єкта зі світом культурної реальності, способом рефлексії культурної свідомості та вищим сенсом виявлення загальнонародової сутності культурного Універсуму. Зазначено, що роблеми теоретичного осмислення феномену людської культури склали один із перших предметів власне філософського пізнання, виокремлюючись із загальних світоглядно-сенсожиттєвих

питань, формуючи свій власний підхід до цього роду питань – гуманітарний, котрий уже в кінці XIX – на початку XX ст. постав як антитеза природничонауковій парадигмі пізнання.

Ключові слова: ейдетичне споглядання, культурний суб'єкт, культурна комунікація, культурна реальність.

Постановка наукової проблеми та її значення. За природою своєю людська діяльність – «це зміна усіх і всіляких предметних форм, тобто формоутворення як таке – вільне, універсальне, ціле-спрямоване» [7, с. 27]. Людська культуротворча діяльність утворює основу людського буття, людського світу та суспільних відносин, завдяки чому й існує людина як духовно-тілесна та суспільно-культурна істота.

Взагалі кажучи, проблеми теоретичного осмислення феномену людської культури склали один із перших предметів власне філософського пізнання, виокремлюючись із загальних світоглядно-сенсожиттєвих питань, формуючи свій власний підхід до цього роду питань – гуманітарний, котрий уже в кінці XIX – на початку XX ст. постав як антитеза природничонауковій парадигмі пізнання [18, с. 47].

Саме тоді в працях Ріккєрта, Віндельбанда, Дільтея, М. Вебера був розвинений науковий підхід, який уже в наш час отримав назву «гуманітарний» і був альтернативою природничому. За всіх інших, добре відомих обставин, ця наукова парадигма означала нове розуміння пізнання, людини, її світу, існування взагалі [2, с. 18]. Культурологія і постала як методологія гуманітарного пізнання, яка нині ще й має певні світоглядні функції філософії через свою принципову неідеологічність [15, с. 12].

У цьому аспекті роль філософії культури (culturphilosophy) як світоглядно-теоретичного ядра культурологічних наук виглядає напрочуд вагомим. Питання онтології культури постають власне як питання онтології людського буття (чи не тавтологія?), як питання про сенс світу людини як суб'єкта власного перетворення і культуротворення взагалі.

Одним із центральних у цьому зв'язку є питання про природу культурного буття. Як існує культура, де саме міститься вся багатоманітна скарбниця її форм, проявів, вкарбовані в ній почуття, думки, образи, переживання? Саме це предметне поле складає контекст і мету нашої статті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Якщо культура є способом людського буття, то її реальність неподільна з реальністю існування людської творчо-перетворюючої діяльності. Діяльність ця є формотворенням, формообміном. Культура у своїй визначеності постає як духовна реальність, яка складає сутність людського особистісного становлення й самовизначення, самоусвідомлення тощо [3, с. 14].

Світ культурних визначень – це світ гранично-сутнісних самовизначень людини, ціннісно-смиловий Універсум людського буття в його максимальних проявах, світ людської орієнтації в абсолютних координатах буття. На скривавленому ґрунті соціальної та політичної історії зростають троянди Істини, Добра, Краси, Свободи, Віри, Любові.

Культура завжди духовна. Будь-яка матеріальна субстанція культурного світу є лише «матеріалом», у якому «втілюється духовний задум» [5, с. 16]. Матеріальне й духовне в культурному світі завжди переплетене, у ньому матеріальне покликане являти й «оформляти» людську культурно-традиційно визначену доцільність, буквально – втілювати її в реальності. Духовне ж постає як «внутрішній зміст» предметного культурного світу [4, с. 76–77], як та суспільно визначена належність предмета, що репрезентована крізь відповідну систему знаків, символів, асоціацій, змістовних «координат» і детермінантів, які дають змогу людині орієнтуватися у своєму світі.

Як зазначав С. Л. Франк, неупереджений пересічним глуздом розум вбачає в бутті не лише наявну, дану в зовнішніх відчуттях дійсність. «Те, що ми називаємо “об'єктивною дійсністю”, навіть у найширшому, здавалось би, всеохоплюючому сенсі цього поняття все ж не вичерпує собою буття...» І далі: «Будь-якій дійсності, всьому, що ми включаємо в склад світового буття, ми змушені протиставити більш широке поняття реальності, до якої входить, окрім дійсності, ще й надчасове, “ідеальне” буття...» [16, с. 26].

Власне, культура і складає сутність та зміст цього «ідеального буття», будучи невід'ємною складовою частиною людського буття, самим його корінням, із якого виростає вся сукупність духовного життя суспільства й особистості.

Як зазначає філософ, самоочевидність цього «надсвітового, над-об'єктивного буття» (Августин) відкривається для нас у формі живого знання. «Це є буття не як німа пасивна “дійсність”, що ззовні передусе нашої думці..., а як безпосереднє, для себе самої істотне і самовідверте життя; і це саме буття,

будучи первинною істотністю нашого власного буття, в його особі віднаходиться як первинна істотність реальності взагалі...» [16, с. 34–35]. Воно складає загальну підставу і підвалини «об'єктивної дійсності», як вона дана нам у сприйнятті та переживанні, її знаками ми розшифруємо загальний зміст і сенс буття, визначаючи свої орієнтири-дороговкази на шляху життєвого поступу.

Світ духовної реальності зовсім не є тотожним зі світом свідомості. Він не завжди усвідомлюється, скоріше свідомість стає фактором його переведення у внутрішній план душевного осягнення індивідом, адже «слід розрізняти між відчуженим від нас об'єктом, лише ззовні (гносеологічно) покладеним перед нашим пізнавальним зором, і об'єктом, що перебуває всередині нашого духовного життя і зі середини нам відкривається» [16, с. 40]. Це, як зазначає Франк, добре розумів В. Дільтей, уводячи поряд із поняттям «Begreifen» (відсторонене розуміння) категорію «Verstehen» (співчутливе зрозуміння), а задовго до того Ніколас із Кузи визначив цей феномен як *docta ignorantia* – умудрене невідання.

«Саме тому, що живе знання відкриває нам глибинні виміри буття, недоступні об'єктивному, предметному пізнанню, зовсім безнадійною є спроба охопити буття у його цілокупності, зрозуміти його до кінця, залишаючись у межах пізнання “об'єктивної дійсності”» [16, с. 41]. Категорія «філософії життя» і культурантропології «Existeng» – безпосереднє конкретне для-себе-буття людини – розкриває щось зовсім інше, більш глибоке й первинне, ніж просто душевне життя як галузь об'єктивного психологічного пізнання, а саме – реальність взагалі [17, с. 230].

Реальність складає основу того, що ми можемо назвати реальністю самого суб'єкта – людини. Об'єктивним її змістом стає тоді сама культура як спосіб буття людини. Культура є для нас як всеохоплююча повнота і основа об'єктивної дійсності, що надана нам у самовідчутті творчої активності – прагнення до здійснення всієї повноти життєдіяльності, граничних вимірів існування, котрі є ідеалами Істини, Добра і Краси.

Отже, культурний Всесвіт складає собою певну ідеальну реальність, світ самовизначення людини через сітку духовних координат. Це світ трансцендентний, відмінний від матеріально-фізичної дійсності, законами якої не охопити існування істини категоричного імперативу, гармонії сонет Бетховена чи поезики Калідаси.

Світ культури, де є образи, поняття, почуття й переконання разом з уявленнями та символами, що стосуються найрізноманітніших сторін нашого буття, є світом ідеальним. Але не просто ідеальним у сенсі «матеріального, пересаженного в людську голову й переробленого в ній» (Маркс), а реально-ідеальним.

«Живе знання», у якому світ культурної реальності постає зі всією самоочевидністю, є інтуїтивним баченням самої творчої сутності культурного Універсуму, його ідеальної природи. У такому «баченні» видимими й зрозуміло-близькими є саме суспільно-культурні функції предметного культурного світу, а самі предмети виступають не просто як речі, але як певні сутності і сенси, які людина закладає в систему свого ціннісного відношення.

Таке бачення постає у формі *ейдетичного споглядання*.

У контексті культурфілософії споглядання взагалі розглядають як специфічно людське відношення до предмета, яке має предметно-чуттєву діяльність як свою основу. Споглядання – дієве, чуттєве. У спогляданні, безумовно, відчутним є момент пасивності, стражденності суб'єкта, у той же час це – активна пасивність, активне страдництво, сприйняття, прийняття значимого для роду в цілому й особисто для суб'єкта чуттєвого предмета, рух чуттєвого стану за власною мірою предмета.

Цілком можлива і необхідна інтерпретація споглядання як *специфічно людської активності*, як родової визначеності людської істоти.

Власне, корінь такого розуміння ми знаходимо в початків ідеалізму – у філософії Платона в діалектиці виявлення різноманітних значень сутності–форми–ейдоса. Платонівський світ ідей-ейдосів як істинно суще визначає чуттєві речі. Світ ідей постає як абсолютне, світ речей – як відносне, кожна одинична тілесно-чуттєва річ існує лише «у відношенні до свого першообразу», до загального [13, с. 305–307].

Ідеалізм Платона, власне, як і будь-який ідеалізм у філософії, відтворює реальні основи особливостей людської суспільної життєдіяльності. Платон уперше фіксує факт наявності та реальності для людини ідеального світу – світу загально значимих взірців, зразків речей, образів, понять, визначень і встановлень; світу, який прийнято називати світом духовної культури.

«Загальний факт, на основі якого зросли класичні системи об'єктивного ідеалізму, – це дійсний факт незалежності сукупної культури людства і форм її організації від окремої людини; і більш широко – взагалі перетворення всезагальних продуктів людської діяльності (як матеріальної, так і духовної) в незалежну від волі та свідомості людей силу» [8, с. 219]. Світ ідей Платона, який протистоїть як загальне одиничним речам і визначає їх, є ніщо інше, як відтворене відношення всезагальних норм і форм суспільно-людської життєдіяльності до одиничних тіл – і людських, і природних.

Загальне як конкретно-всезагальний взаємозв'язок визначає (рос. – о-пределяет) одиничне, задає йому межі, розташовує його мірою й числом, надає йому визначеність як форму, яка є не лише просторово-геометричною конфігурацією, зовнішністю, але яка суттєва, істотна, закладає сенс в окремий предмет, що стає таким чином предметом культури.

У спогляданні людині дана ідеальна форма як форма активної життєдіяльності, але вже відсторонена від людини, «вивержена» з потоку діяльності та представлена як форма речі [6, с. 46]. Рух сприйняття за цією формою відразу ж здійснює рефлекторне розрізнення ейдосу (ідеальної форми) і простого субстрату. У діяльності форма заходить у субстрат як у матерію, організовує його. У спогляданні ж субстрат постає як щось невідокремлене від форми, форми-ейдосу, вони внутрішньо пов'язані, їх відмінність ще не є як такою, але все ж проступання, проявлення у формі субстрату видиме. Сутність не є простим субстратом, хоча останній є одним із початкових визначень сутності. Форма, якою вона постає у сприйнятті, суттєва, вона є формою сутності, її видимим образом. Ейдос – єдність форми й сутності, він є сутнісною формою і суттєвістю форми.

За визначенням О. Лосєва, ейдос – «інтуїтивно надана і явлена смислова сутність речі, сенсове різьблення предмета... Ейдос є наочним різьбленням (изваянием) сенсу» [11, с. 32]. Інакше кажучи, в ейдосі ідеальне виявлене тут–тепер як певна видимість, «наочна» явність сенсу предмета. Якщо споглядання–сприйняття, зорове враження розуміти як певний психофізіологічний, речовинний процес, то ніякої ідеальності немає.

Якщо ж споглядання брати в його ейдетичній визначеності як споглядання, «погляд-з», тоді форма зовнішньої речі є не просто геометричним контуром, у речі є видимим її смисл, але видимий він уже не стільки очима, скільки «очима розуму», розумом. Справа в тім, що ейдетичне споглядання є «розумним», не просто бачення речі, але передчуття її сенсу; тоді ідеальність речі є не лише як стан суб'єкта, а й у самій речі.

Отже, ейдетичне споглядання – це здібність бачення ідеальності. Форма діяльності втілюється у форму речі, яка ідеальна, тому що репрезентує людську діяльність, людські значення, людську сутність. Для того, щоби вміти віднайти, побачити в культурному предметі цю ідеальність, необхідна розвинена здібність до розумного споглядання. З іншого боку, потрібен особливий предмет для такого споглядання, не просто абстрактно-суспільний, тобто такий, що функціонує у складі суспільно-людської життєдіяльності, а конкретно-суспільний, конкретно-родовий, конкретно-людський, – предмет культури.

Згадаймо відомий момент гегелівської діалектики: якщо фіксувати момент самототожності форми, то ми маємо форму в її абстрактному протиставленні сутності. У «непроникливих» речах-корисностях так і відбувається. Істотність форми у спогляданні предметів культури – в іншому. Це істотність «в-собі-і-для-себе». Тут сутність невідокремлена від тілесності, тут саме тілесність, а не байдужа речовинність, яка виявляє себе безпосередньо у формі. У такому предметі сутність не редукується до простого субстрату, його субстрат дійсно є байдужим не до сутності, а до власне тілесності, вигляду. Формованість сутності такого предмета імманентна і споглядається вона саме в такій якості, як імманентна вираженість у формі сутності.

Отже, ейдетичне споглядання відразу орієнтоване на сприйняття «розумної» сутності, покладеної крізь форму, або ж, навпаки, на сприйняття форми як імманентної сутності, форми, яка має сутність. Зрозуміло, що в такому випадку ми маємо справу з естетичним предметом.

Цікавим є в цьому плані аналіз, який провів О. Лосєв щодо ейдетичної природи музики. Музичне буття, пише він, не є оформлене. Але це не означає, що музика зовсім позбавлена форми. Як вид мистецтва вона має свої форми вираження, їй притаманні і схема, і «морфе», і т. ін. Однак сама музична предметність як така є ейдос, а особливий ейдос музики полягає саме в безформеності. Ейдос є явленою сутністю предмета, тим самим він є певною формою. Але ейдос як форма відмінний від «морфе», його форма – вияв сутності.

Відповідно, в ейдосі присутні і форма, і сутність як розрізнена єдність, але жива розрізненість, яка не є байдужим поєднанням зовнішніх за своєю природою частин цілого. Будучи «смысловим різьбленням», «картиною смислу», ейдос несе в собі і сутність, і форму, і їх тотожність, і відмінність. А точніше – тотожність різноманітного, але розрізненого в собі. Ейдос суттєвий, істотний, а розрізнення в сутності не є розрізненням одного й іншого, а є розрізненням у собі. На відміну від Логосу, Ейдос є формою споглядання, переживання, причастя.

У своїй дійсності ейдос постає як смислова єдність, що являє «живий і насичений життям предмет» [11, с. 36]. Насичений життям є предмет культури, занурений у відповідне йому споглядання, але ж таким предметом є і людина як втілення культури та її суб'єкт. Власне тому людині притаманне ейдетичне споглядання, що вона постає для іншої людини в безкорисливому відношенні (культурному, чуттєвому – це вищі людські почуття любові) як Ти, глибоко змістовне, цікаве й близьке [1, с. 12–24].

Споглядання й переживання культурного предмета чи явища (наприклад – як у фрагменті Лосева – музики), будучи однією з вищих форм ейдетичного споглядання, розкриває таємницю людського споглядання як такого і людяності освоєння предмета як предмета культури. Предмет культури (яким є також і людина, і Бог...) – це не просто фрагмент речовинного буття, він є одним із виглядів, проявів людської сутності. Культурно-споглядальне занурення в нього насичує суб'єктивне буття нескінченними смислами, тим самим перетворюючи життя людське з тужливого перебування в речовинному повсякденні в життєве становлення, вкорінюючи суб'єкт не у речовинність, а у вічність.

Ейдетичний характер споглядання – осереддя світоглядного смислу форми і сутності як категорій людського пізнання взагалі та як духовних визначень буття культурного Космосу зокрема, як координат світоглядного самовизначення людини в ціннісно-смысловому Універсумі культури. Впізнавання певної суб'єктивності у предметі під час розумного споглядання є передумовою адекватного розпредметнення, осмислення й переосмислення предмета як суспільно-культурного утворення.

Ейдетичне переживання світу є спогляданням його як істотного в собі і для себе. Світ у такому спогляданні постає як щось ґрунтовне, субстанційне, в собі абсолютно цінне, яке не дозволяє суб'єкту ставитися до себе з позицій лише володіння, обладання. У той же час цей світ, світ ейдетичної цілісності, не є зовсім непроникливим, непроглядним. В ейдосі він даний у своїй іманентній прозорості, він доступний людському осмисленню і впізнаванню. Але не суб'єкт вносить у нього смисли, а світ прочинає свій сенс, який, у свою чергу, не лише не чужий людині, але саме складає предмет її ейдетичної жаги.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, споглядання – не лише щабель руху пізнання, не лише етап в історичному становленні суспільної людини, зовсім не функціональний засіб оволодіння змістом світу. Ейдетичне споглядання самоцінне й самоцільне. У такій якості максимально воно розкривається в естетичному спогляданні й переживанні, яке є абсолютною формою, адекватною людській сутності. У самому такому спогляданні крізь форму стану людських почуттів іманентно проступає цілісна людська сутність та істотність як певна вища, абсолютна істина людського буття.

Отож, естетичне (ейдетичне) споглядання є механізмом взаємозв'язку культурного суб'єкта зі світом культурної реальності, способом рефлексії культурної свідомості і вищим сенсом виявлення загальнородової сутності культурного Універсуму.

Джерела та література

1. Бубер М. Я и Ты / М. Бубер // Бубер Мартин. Два образа веры. – М. : Мысль, 1995. – С. 15–92.
2. Виндельбанд В. Философия культуры и трансцендентальный идеализм / В. Виндельбанд // В. Виндельбанд. Избранное. Дух и история. – М. : Мысль, 1995. – С. 45–74.
3. Гуревич П. С. Философия культуры / П. С. Гуревич. – М. : Наука, 1995.
4. Делез Ж. Логика смысла : [пер. с фр.] / Ж. Делез. – М. : Мысль, 1995. – 234 с.
5. Деррида Ж. Позитив : [пер. с фр.] / Ж. Деррида. – К. : Наук. думка, 1996. – 112 с.
6. Емельянов Ю. Н. Основы культуральной антропологии / Ю. Н. Емельянов. – СПб. : Логос, 1994. – 312 с.
7. Иванов В. П. Человеческая деятельность – познание – искусство / В. П. Иванов. – Киев : Наук. думка, 1977. – 241 с.
8. Ильенков Э. В. Идеальное / Э. В. Ильенков // Философская энциклопедия : в 5 т. – М. : Сов. энцикл., 1962. – Т. 2. – С. 219–227.
9. Кримський С. Б. Панорамне бачення всесвітньої історії / С. Б. Кримський // Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства / Ю. Павленко. – К. : Либідь, 1996. – С. 4–10.
10. Культурология / [под ред. Г. В. Драча]. – Ростов н/Д : ФЕНИКС, 1995. – 576 с.

11. Лосев А. Ф. Музыка как предмет логики / А. Ф. Лосев. – М. : Изд-во автора, 1927. – 262 с.
12. Межуев В. М. Культура как проблема философии / В. М. Межуев // Культура, человек и картина мира. – М. : Наука, 1987. – С. 300–331.
13. Платон. Избранные диалоги : [пер. с древнегр.] / Платон. – М. : Мысль, 1961. – 607 с.
14. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре : [пер. с нем.] / Г. Риккерт // Культурология XX века. – М. : Наука, 1995. – С. 78–92.
15. Розин В. М. Введение в культурологию / В. М. Розин. – М. : ФОРУМ, 2000. – 224 с.
16. Франк С. Л. Реальность и человек: Метафизика человеческого бытия / С. Л. Франк. – Париж : Умса-press, 1956. – 436 с.
17. Хайдеггер М. Преодоление метафизики : [пер. с нем.] / М. Хайдеггер // Философия Мартина Хайдеггера и современность. – М. : Политиздат, 1991. – С. 214–232.
18. Kaplan D. Culture Theory / D. Kaplan, R. A. Manners. – New York, 1972. – 435 p.

Voznyak Sergiy. Eidetic Contemplation in the Development of Cultural Communication and Socio-cultural Identity. The article is dedicated to philosophical analysis of the essence of eidetic intuition as a sort of fundamental humanistic world-attitude, which appears as a mechanism of cultural entity and cultural reality interaction, and a mode of cultural consciousness' reflection, as well as the primary sense of discovering of general essence of Cultural Universe, has been made. It is noted that the problems of theoretical understanding of the phenomenon of human culture were one of the first subjects of philosophical cognition, separating from the general ideological and sensory life issues, forming their own approach to this kind of issues - humanitarian, which in the late nineteenth century. it is the antithesis of the natural science paradigm of knowledge.

Key words: eidetic intuition, cultural entity, cultural communication, and cultural reality.

Возняк Сергей. Эйдетическое созерцание в становлении культурной коммуникации и социокультурной идентичности. В статье проводится философский анализ сущности эйдетического созерцания в качестве фундаментального гуманитарного соотношения, которое выступает механизмом взаимосвязи культурного субъекта с миром культурной реальности, способом рефлексии культурного сознания и высшим смыслом проявления общеродовой сущности культурного Универсума. Особо отмечается, что проблемы теоретического осмысления феномена человеческой культуры составляли один из первых предметов собственно философского познания, выделяясь из общих мировоззренчески-смысловожизненных вопросов, формируя свой собственный подход к этому роду вопросов – гуманитарный, который уже в конце XIX – начале XX в. предстал как антитеза естественнонаучной парадигме познания.

Ключевые слова: эйдетическое созерцание, культурный субъект, культурная коммуникация, культурная реальность.

Стаття надійшла до редколегії
24.11.2018 р.

УДК 130.3:141.5:1(091)

Олена Гудзенко

Людина як найвища цінність у гуманістичному антропоцентризмі Павла Русина

Звертаючись до філософських надбань зачинателів гуманістичної культури в Україні, автор розглядає актуальні повсякчас питання становлення особистості, її духовного вдосконалення. У статті підкреслюється, що літературні твори гуманістів звернені до реального світу та реальної людини, яка уявлялась найвищою цінністю.

Ключові слова: ренесансний гуманізм, духовне вдосконалення особистості, антропологічні погляди Павла Русина, гуманістичний антропоцентризм.

Постановка проблеми. Сьогодні, коли світове товариство перебуває в умовах глобальних викликів сучасності, а у нашій країні відбувається відродження національних та духовних цінностей, особ-